

UYGARLIK ADINA DİKKAT

Metin SÖZEN

Ülkemizde çevre ve kültür değerlerinin korunması ve yaşatılması konusundaki tartışmaların, son günlerde gittikçe yoğunluk kazanması dikkat çekicidir. Bu, bir anlamda geleneksel yapımızın zor değişen bir özelliğini de ortaya koymaktadır. Ulus olarak çoğu kez somut doğrulara, büyük, üretilmesi güç yanlışları yaygınlaştırdıktan sonra ulaşıyoruz. Bunun bedeli de kaçınılmaz olarak düzeltilemez düzeyde oluyor. Zamanı kötü kullanmanın getirdiği olumsuzluklar da buna eklenince, kendimizi çok yönlü köşeye sıkıştırıyor, dönülmesi güç bir çizgiye ulaşıyoruz.

Belki, çevre ve kültür değerleri konusunda, dünden daha çok düşünüyor ve tartışıyoruz. Ancak bizleri buna iten temel nedenlerinin başında, bu değerlerin hızla yokolması, kimlik değiştirmesi, yaşamımızı zorlaması geliyor. Bu sürede ölenecek bedelin büyüdüğü, gözle görülecek boyutlara ulaştığı da bir gerçek. Oysa dünyada ve ülkemizde bu tür varlıkların kimlikli bir ulus için ne gibi olanaklar sağladığını sürekli söylemeye çalışanların sayısı da az değil. Bu tür insanların, düne kadar vatani kendileri dışında kimsenin düşünmediği kanısında olanlar tarafından nasıl gelişmelerin dışına itildiğini hepimiz biliyoruz. Ancak geçen süre, 'kurtarıcıları' haklı kılmıyor, zaten kılmaması da düşünülemezdi. Olumsuz örneklerle dolu bu süreçte 'kurtarıcılar', kendilerine gereken olanakları sağladılar, bilinçlenme hızını düşürdüler, doğruları bulma gücünü sınırlandırdılar, zamanı kendilerine uygun yönde değerlendirdiler.

Burada kısaca değinmek istediğimiz ana nokta, ulus olarak kimlikli yaşamımız için gerekli olan bazı kavramları geliştirmeye başladığımız bugünlerde, oyuna gelmemizin yollarını soğukkanlı aralamaktır. Son hükümet programında: "Hükümetimizin kültür politikası, kendini tanımaktan ve

açıklamaktan korkmayan bir toplum oluşturmaya yöneliktir... Ülkemiz topraklarındaki eski kültürel değerler derlenip, korunup, geleceğe taşınarak evrensel uygarlığa armağan edilecektir. Eski Eserleri ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası, bu mirasa sahip çıkacak ve onu yaşama geçirecek biçimde yeniden düzenlenecektir." cümleleriyle açıklanan düşüncelerin ışığında, yasal değişikliklerle ilgili çalışmalarda, dikkatli ve titiz davranılmasını sağlamaktır.

Bu aşamada temel bazı noktalara da ivedilikle açıklık kazandırmak gerekmektedir. Hükümetin gereksinim duyduğu yeni bakanlıklardan anlaşılacağı gibi, artık geçen zaman içinde doğal ve kültürel varlıklarımızın korunması ve önemi oranında yaşatılması kaçınılmaz olmaktadır. Ancak, ülkenin doğal ve kültürel varlığı konusunda çıkarılmak istenen yasanın tüm kurum, kuruluş ve kişilerin katıldığı toplantılarda, siyasal oyunlara ve dalgalanmalara yer bırakmayan boyutta tartışılarak gerekli zeminin oluşturulmasıdır. Ülkenin kimliğini, geleceğini ilgilendiren bu yasanın her seçim döneminde verilen ödünlere delinmemesi için tam bir uzlaşma yolu bulunmalıdır. Kısacası, düşünülen yasa, yalnız karar aşamasında kalmayan, uygulama olanaklarını sonuna kadar sağlayan bir açıklıkta ve güçte olmalıdır.

Bunun için, başta Kültür Bakanlığı olmak üzere Şehircilik ve Konut, Çevre, Orman, Bayındırlık ve İskân, Turizm, Milli Eğitim, İşleri, Vakıflarla ilgili Devlet Bakanlığı'nı içerecek biçimde, olayın ortada kalmayacağı, yükümlülükleri ve uygulama olanakları iyi belirlenmiş bir yasa çıkarılmasıdır.

Tüm partilerin katılımı, kamuoyunun güçlü desteğini gerektiren böyle bir yasada 'özerklik' kavramı, bakanlıklar arasındaki dengeli yetki ve yükümlülük dağılımı kadar önemlidir. Çünkü bu yılın başından beri yapılan tartışmalarda 'demokratik', 'katılımcı' görünüm altında, yerel yönetimlerin seçim kaygılarıyla verecekleri ödünlere açık, karar vereceklerin seçim-

lerinde bağımlılık getiren bir sistem sürekli önerilmektedir. Baskılara direnme olanağı sınırlı böyle bir yapı, geliştirmeye çalıştığımız kavramlara da ters düşmektedir. Bütün sorun, kararların özerk bir kuruluş tarafından alınmasıdır. Kararların yaşama geçirilmesinin güçlendirilmesi ve ekonomik açıdan gerekli desteğin iyi bir planlamayla sağlanması bunu izlemelidir. Kuruluş aşamasındaki Kentleşme ve Konut Bakanlığı bu olanağı sağlayabilirse, 'çivi' çaktırmıyorlar, 'devlet yapsın' sözcüklerinde odaklanan umutsuzluk ve inançsızlık aşıl原因an düşünceler hızla gündemden çıkabilir. Bu bakanlık yoluyla, kimlikli, kişilikli her yerleşme yeri, koruma ağırlıklı planlara, ayrıntılı tartışılmış, uygulama olanağı büyük kararlarla, 'gerçek açıklıkta' açısı geniş bir düzene ve olanaklar yumağına kavuşmuş olacaktır. Bir anlamda 'taksitle ölüm' son bulacak, doğal ve kültürel varlıklar 'ayakbağı' değil, kimlikli, kişilikli, insan haklarına dayalı bir toplum için 'kaçınılmaz', dönüşü olmayan bir zenginlik için yaşamımızda yer alacaktır.

Bu düzeye, bu koşullara ulaşma yolunda zamanlama da önemlidir. İyi niyetle hazırlanmış, tüm kesimlerin görüşü alınmış yasa taslağı, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 'çevre' ve 'kültür' konusunda duyarlık oranımız artsa da gerekli kamuoyu baskısı hazır değilse örgütlenme, karar ve uygulama açısından yürürlükteki yasayı aratacak maddelerle donatılmış olarak çıkabilir. Bir süre sonra da toplumda bitmez tükenmez olumsuz tartışmalar yaygınlık kazanabilir. Sonuçta, günümüze ulaşmış 'el kadar' sınırlı, doğal ve kültürel birikim, daha önceki denemelerde olduğu gibi gözümüzün önünde yokolabilir.

Kısaca tüm ülkenin güç verdiği, desteklediği bir yasa üretmemiz gerekmektedir. Bir anlamda bu konular, güvence altına alınmalıdır. Birinci derecede yükümlü bakanlıkların yetki ve sorumlulukları iyi belirlenmelidir. 'Özerklik' konusu artık kaçınılmaz olarak yasanın ana özelliğini oluşturmalıdır. Var olan örgüt, bu sorumlulukları taşıyacak nitelikte ve güçte

donatılmalıdır. Kamuoyunda yetkileri yeterince bilinmeyen kurullar, tartışma konusu olmaktan çıkarılarak, Anayasa Mahkemesi, Danıştay, Sayıştay gibi, olabildiği oranda tartışmalardan arındırılarak ülkenin kimliğini, geleceğini, sağlıklı ortamını hazırlayan, özenle korunması gereken bir kuruma dönüştürülmelidir. Siyasal ortamda değişen rüzgarlara göre gündeme gelen bir kurum değil, geçmiş-bugün-gelecek bağlamında, ülkenin sağlıklı, kimlikli yaşamı için kararlar üreten, her türlü olanaklarla donanmış bir kurum olmalıdır. Düşündüğümüz bu yapıya ulaşmanın güçlüğü bildiğimiz için 'aman dikkat' diyoruz. Çok yönlü düşünmeden binlerce yıllık birikimi ellerimizle yok etmeyelim diyoruz.